

Festival ob vznožju slovenskih gora

1. mednarodni Festival gorniškega filma Bled 2002

Besedilo in Fotografije: Boris Strmšek

Leto gora, ki smo se ga Slovenci sicer lotili precej sramežljivo, je za ljubitelje gorniškega filma prineslo nekaj zanimivih dogodkov. Le kdaj smo imeli kar dvakrat zaporedoma priložnost videti festival gorniških filmov v naši majhni, a bogati alpski deželici? Aprila je bila predvsem zaradi truda Neve Mužič v Cankarjevem domu izvedena revija filmov Življenje v Alpah, dobrih štirinajst dni kasneje pa smo se zbrali na Bledu. Od petka, 10. maja, pa do nedelje, 12. maja, smo bili priče 1. mednarodnega festivala gorniškega filma Bled 2002, ki naj bi postal tradicionalen. Organiziral ga je Zavod za pospeševanje turizma Turizem Bled z Evo Štravs Podlogar na čelu, pokrovitelj festivala pa je bil predsednik RS Milan Kučan, ki se na žalost zaradi zdravstvenih težav festivala ni mogel udeležiti, čeprav je sam velik ljubitelj gora. Res škoda, saj ni prav veliko predsednikov držav na svetu, ki so se povzpeli čez takšno steno, kot je severna stena Triglava.

Odlični gostje

Veliko stvari je slonelo na ramenih direktorja festivala Silva Kara, ki je vsestranski alpinist in stalen gost največjih tovrstnih prireditev v svetu. Tako mu je uspelo sestaviti pester program z nekaterimi znanimi filmskimi imeni. Že prvi dan smo videli nekaj odličnih filmov, med popoldansko in večerno projekcijo pa se je predstavil izkušeni slovenski himalajec, odlični alpinist in gorski vodnik Andrej Štremfelj. V soboto smo imeli priložnost slediti predavanju znane francoske alpinistke Catherine Destivelle, v nedeljo pa nas je po Himalaji popeljal an-

gleška alpinistična legenda Doug Scott. Med odmori smo v avli lahko srečali tudi veliko znanih domačih alpinističnih in plezalskih imen ter drugih ljubiteljev gora, ob kar nekaj razstavah in raznih stojnicah z gorniško literaturo (ter kakšnem pivu ali vinčku) pa so se razvili mnogi prav zanimivi pogovori. Zagotovo je nekaj prihodnjih podvigov vzniknilo prav tukaj. Z obiskom so blejski festival počastili tudi »šefi« nekaterih svetovno znanih tovrstnih festivalov, tako smo lahko srečali direktorja festivala Trento (Italija) Antonia Cembrana, direktorico festivala v Banffu (Kanada) Bernadette McDonald, direktorja festivala Kendall (Anglija) Johna Porterja in direktorja festivala Graz (Avstrija) Roberta Schauerja. Ker smo se dober teden prej srečali v Trentu, je na Bledu krožila kar nekakšna šala: »Na katerem festivalu pa se srečamo naslednji teden?«

Ob filmih smo lahko občudovali nekaj razstav. Tako nas je Stane Klemenc popeljal v polarni svet, Urban Golob v svet plezalcev in skalnih vertikal, na ogled pa so bila tudi dela pred kratkim preminulega mojstra gorniške fotografije – Jake Čopa. Climbers: To the edges of the world je razstava portretov vrhunskih alpinistov, ki se seli po raznih gorniških dogajanjih po svetu, predvsem festivalih, njen namen pa je promocija knjige, ki jo je izdal National Geographic – Voices from the Summit. V njej so zbrani eseji 32 pomembnih svetovnih alpinistov, med našimi pa lahko zasledimo Silva Kara z esejem Patagonia: Terra Mystica. Poleg fotografskih razstav smo lahko občudovali še olja in grafike Danila Cedilnika – Dena, razstavljena je bila tudi stara filmska in gorniška oprema.

Skozi retrospektivo s takratnimi akterji

Med 23 filmi, ki smo jih lahko videli na Bledu, jih je bilo 16 predvajanih v tekmovalnem sporedu, 7 pa v okviru retrospektive najstarejših slovenskih alpinističnih filmov, ki jo je pripravila znanka iz ukinjene oddaje Gore in ljudje Marjeta Keršič Svetel, ki je bila obenem povezovalka programa blejskega festivala. Tako nam je zagotovo ena naših najboljših poznavalk raznih področij gorništvaja pripravila šest filmov in kratek odlomek iz sedmega, ki so nas popeljali od domačih sten do vrha Everesta (1979), na platnu pa so se zvrstila tudi nekatera naša znana gorniška imena. In ker so nekateri od takratnih akterjev, tako plezalcev kot tudi filmskih delavcev, še med nami, jih je voditeljica povabila tudi na oder in iz prve roke smo lahko slišali podrobnosti o nastankih filmov. Tako so stopili pred občinstvo Marjan Keršič – Belač (film Zimski vzpon na Brano, 1948), Milica Hanuš Dernič (V soncu višin, 1953), Franci Savenc in Janez Zupančič (Vzpon, 1958), Marjan Manfreda (Kali je vendar zahtevala, 1976), Slavko Vajt, Andrej Štremfelj in Stipe Božič (Sagarmatha, 1979), prišla pa je tudi Dušica Kunaver, žena pokojnega Aleša Kunaverja, avtorja filma Trisul (1961). Zgodbe o Belačevem filmskem padanju na Brani, o umetni megli, ustvarjeni z baklami v Jalovcu ob snemanju filma Vzpon, pa okepani gospe Milici na Vršiču, Marjonovih omrzlinah na Makaluju, kjer je postavil takratni višinski rekord v vzponu brez kisika, o snemanju na Everestu in neopaznosti snemalca, naporih, težavah s tehniko ... Žal je teden dni pred festivalom za vedno odšel naš znani glasbenik Dane Škerl, ki smo ga lahko srečali tudi kot plezalca v filmu V soncu višin, a to njegovo področje je širši javnosti le slabo poznano.

Najprivlačnejši britanski filmi

Tekmovalni spored je prinašal nekaj izredno znanih gorniških filmskih stvaritev, ki so pobirale nagrade tudi na najbolj znanih tujih festivalih – Le Dolomiti di Pietro, I Cavalieri delle Vertigini (oba filma iz Švice), Eiger Solo, Hard Grit, Ballooning over Everest (vsí filmi iz Velike Britanije), še najbolj pa se je publiki na koncu prikupil britanski film Salathe: Blood, Sweat and Bagels, ki je

nastal v režiji Richarda Heapa. Gre za prikupno zgodbo o dveh plezalcih, ki se podata v steno El Capitana v Kaliforniji z velikimi načrti, na koncu pa sta presrečna, da sploh uspeta priplezati do njenega roba. Zgodba, ki jo gledamo od znotraj navzven za razliko od drugih filmov, ki so večinoma klasični dokumentarci. Sicer bi lahko med tuja dela šteli tudi Reticent Wall, vendar nam je avtor Stipe Božič zelo domač, na koncu koncev pa gre za zgodbo slovenskega plezalca – Tomaž Humar se sam poda v eno najtežjih tehničnih smeri na svetu in po petnajstih dneh samote ter naporov spet stopi na robu stene med prijatelje.

Videli smo tudi nekaj domačih del, ki si vsekakor zaslužijo pozornost, kljub temu da je slovenska produkcija bolj skromna zaradi kroničnega pomanjkanja sredstev in predvsem nenačrtnega dela na tem področju. In po izgubi oddaje Gore in ljudje na nacionalki bomo imeli bolj redke priliko videti tovrstno filmsko tematiko, videokasete pa večinoma niso dosegljive. Ideja o slovenski gorniški videoteki je ob tem toliko bolj aktualna, pa vendar je še daleč, ker pri nas tistih, ki bi jih to moralo, ne zanima dovolj. Vsekakor je bila težko pričakovana dogodek premiera filma No fiesta Pablo v režiji Matjaža Fistravca in produkciji Studia Alp, ki se je zgodila na zaključku prvega festivalskega večera. Pavle Kozjek je ob svojem lanskem solo vzponu v Huandoyu sredi Andov naredil odlične posnetke samega vzpona, Fistravec je dal idejo za

Alpinistična družčina na blejskem festivalu: od leve Andrej Štremfelj, Robert Schauer, Stipe Božič, Bernadette McDonald, Doug Scott, Marija Štremfelj, Silvo Karo, John Porter, Marjan Manfreda, Pavle Kozjek, Carlos Carsolio, Tomaž Humar in Stane Klemenc

zgodbo in tako smo bili priče nenavadnega filma. Vrhunski plezalec se poda v iskanje svojega mesta v filmskem svetu. Spremljamo kombinirano zgodbo vzpona v Andih in plezanja čez pečine na Kornatih, kjer glavni akter na koncu najde legendarno filmsko mesto, od koder pa ga klic visokih gora v podobi andskega glasbenika vrne nazaj v njegov alpinistični svet. Popremierno srečanje v enem od blejskih lokalov se je zavleklo pozno v noč.

Nagrada – zlati kozorog, ki ga je izdelal blejski umetnik Hubert Široka – je odšla v Veliko Britanijo. Prejel ga je film po izbiri publike, to je bil že omenjeni Salathe: Blood, Sweat and Bagels, v imenu režiserja pa ga je prevzel John Porter. Pa vendar je bila odločitev izredno tesna. Z nekaj glasovi razlike mu je sledil Hard Grit, ki ga je prav tako režiral Richard Heap ob pomoči Marka Turnbulla, v njem pa smo videli kar nekaj krvi in padcev ob plezanju v angleški posebnosti – tako imenovanem grit stonu, verjetno pa se je ob filmu marsikateri domači plezalec precej zamislil. Sledil je še en britanski film, in sicer Z balonom čez Everest avtorja Lea Dickinsona, ki je nasploh znan po norih filmskih doživetjih. Izredna zgodba o nevarnem podvigu, čudoviti posnetki, napetost, zgodba, ki pritegne. Sicer pa je tistim, ki tokrat niso bili na Bledu, lahko zelo žal. A za naslednje leto je Silvo Karo obljubil še pestrejši spored in več dogajanj.

Znameniti gostje

Andrej Štremfelj

Sicer ga ni treba posebej predstavljati, a za njim je že 30-letna alpinistična pot – ja, še sam se čudi, kdaj so minila ta leta, ko ga je pot vodila čez številne stene ter vrhove doma in v tujini. Tako nas je med diaprojekcijo popeljal po toliko odpravah, da jih je bilo skoraj nemogoče prešteti. Sicer pa je v gore zašel že zelo mlad in kmalu našel pot tudi na alpinistični odsek. Prve alpinistične ture, zelo hitro resni vzponi, saj takrat še ni bilo toliko časa za tečajnike in začetniki so se morali kar sami znajti. Potem Himalaja. Že leta 1977 je stopil po prvenstveni smeri na svoj prvi himalajski vrh – osemtisočak Gašerbrum, takrat v družbi z Nejcem Zaplotnikom. Dve leti kasneje sta skupaj stala na vrhu Everesta, njegova himalajska pot pa se je nadaljevala s števil-

Bernadette McDonald in Andrej Štremfelj

nimi zgodbami, kot so med drugim prvenstvena smer v južni steni Šiša Pangme (s Pavletom Kozjekom), v tednu dni na dveh osemtisočakah – Broadu Peaku in Gašerbrumu 2, ponovno Everest, tokrat z ženo Marijo, leta 1991 pa sta z Markom Prezljem v alpskem stilu preplezala južni raz Južne Kangčendzenge, za kar sta prejela prestižno nagrado zlati cepin, vzpon pa velja za enega najboljših v Himalaji. Štremfelj je s Prezljem leto kasneje stopil na do takrat še neosvojeni Menlungtse, leta 1995 z ženo Marijo na Čo Oju, leta 1998 pa je s soplezalci opravil prvi vzpon čez severno steno Gjačung Kanga. Vmes je še veliko vzponov po drugih gorstvih, velja za odličnega gorskega vodnika, pedagoga, izkušnje pa še vselej dopolnjuje in išče nove izzive v gorah. Tako je prostoplezalske izkušnje širil v družbi s svojima otrokoma, ki sta ga sicer že davno presegla na tem področju, saj sta imela zares dober zglede. V gorskem vodništvu je bilo zagotovo odmevno njegovo lansko vodenje preko severne stene Eigerja. Je treba kar priznati, da imamo veliko srečo, da lahko takšne velike (a obenem skromne) osebnosti alpinizma srečujemo tudi na domačih poteh in se od njih učimo pravega gorništva.

Catherine Destivelle

Simpatična Francozinja je pričela svojo plezalsko pot že pri petih letih, ko je v družbi staršev spoznavala skale v Fontainebleauju pri Parizu, že kot najstnica pa je opravila prve resne ture v Alpah, med drugim je vodila navezo čez Ameriško direktno v Druju. Drugo polovico osemdesetih se je veliko ukvarjala s športnim plezanjem, zmagovala na številnih velikih tekmovanjih in premikala navzgor meje ženskega športnega plezanja. Leta 1989 je za-

Catherine Destivelle

pustila tekmovalno sceno in se spet posvetila goram ter alpinizmu, kjer je imela še nekaj neizpoljenih sanj. Med tekmovalno kariero ni bilo časa za tovrstne podvige. Solo prosta ponovitev Bonattijevega stebra v Druju, solo prvenstvena smer v zahodni steni Druja, solo vzponi čez Eiger, Grandes Jorasses, po Bonattijevi smeri v Matterhornu, spoznavala se je tudi s Himalajo, kjer je preplezala južno steno Šiša Pangme, in še bi lahko naštevali. Njena prvenstvena smer iz Druja, ko je po enajstih dneh stopila na rob stene, še sedaj velja za najtežjo žensko solo prvenstveno smer. Zadnje odprave so bile v družbi s soprogom. Ko je po nesrečnem padcu pod vrhom neimenovane gore na Antarktiki komaj preživela spust čez steno in sestop nazaj v bazo, se je nekoliko umirila in dala prednost družini. Po rojstvu sina pred štirimi leti pa seveda niso izginile vse njene sanje. Še vedno jih ima in v alpinizmu še ni rekla zadnje besede. Catherine lahko videvamo tudi v nekaterih odličnih filmih, na festivalu pa smo videli film Seo, v katerem se je predstavila kot solo plezalka v peščenjakih afriške države Mali. Po predavanju je bila zaloga njenih posterjev kar premajhna za vse, ki so ob tem želeli še njen podpis.

Doug Scott

Ko govorimo o velikih legendah alpinizma, zagotovo ne moremo mimo »norega Angleža« – Douga Scotta. Če se sprehodimo med njegovimi knjigami, lahko poleg nadarjenosti za pisanje in še posebej fotografiranje spoznamo, da se le redki še živi (kar je izredno pomembno) alpinisti lahko pohvalijo s takšnimi uspehi, znan pa je predvsem po neprestanem raziskovanju in odkrivanju novih področij,

sten in vrhov. Nekatere njegove vzpone iz sedemdesetih let šele sedaj ponavljajo zveneča plezalska imena, Doug pa se je posvečal predvsem vzponom v alpskem stilu na visoke vrhove. Spisek njegovih dosežkov je izredno dolg, omenimo naj samo jugovzhodno steno Everesta, južno steno Denalija, Ogre, Kangčendzeno, Nuptse, Šivling, Baruntse, prvi vzpon čez južno steno Šiša Pangme in še in še. Doug nas je na Bledu med diaprojekcijo popeljal po, kakor je sam rekel, nižjih vrhovih – šest- in sedemtisočakah, ki se jih mnogi alpinisti kar izogibajo, saj prevladuje zmotno mišljenje, da nekaj pomenijo le

Doug Scott

osemtisočaki. Tako smo ga lahko spoznali tudi kot človeka, ki naveže pristen stik z domačini, z njegovo pomočjo je sredi Himalaje zraslo tudi nekaj šol. Še posebej se mu je v zadnjem času prikupil Tibet s svojimi neraziskanimi predeli. Kar nekajkrat nam je pokazal posnetke nepretrganih gorskih verig in jih pospremil z besedami: »Tukaj je še vse nepreplezano.« Njegov alpinizem je pravzaprav tisti pravi – nepredvidljiva doživetja v še neraziskanih gorskih predelih. Obenem mu nikoli ne zmanjka humorja, kar mu je kdaj pomagalo tudi preživeti. In mogoče je njegovo predavanje dalo tudi kakšno novo idejo domačim ljubiteljem alpinizma. Sicer pa je bilo mogoče kupiti tudi plakate z njegovimi odličnimi fotografijami in dve njegovi knjigi – Šiša Pangma in Himalayan Climber, v katerih je mogoče najti veliko o njegovem dožemanju alpinizma in številnih podvigih. In kasneje ob pivu mi je razlagal o svojem novem načrtu, ki se ga bo lotil v jeseni. S prijatelji spet odhaja v zakotna področja Tibeta, kjer je življenje še tako pristno. In toliko nepreplezanih vrhov. ◉